

Paardenhouderij in het nieuwe mestbeleid

Oosterwolde, 13 januari 2006

Vanaf 1 januari 2006 vallen paarden en pony's onder de Meststoffenwet. Dit levert veel (nieuwe) problemen op. In dit bericht worden aan de hand van voorbeelden de belangrijkste aandachtspunten van de bedrijfsmatige en hobbymatige paardenhouderij binnen de Meststoffenwet behandeld, met daarin ook aandacht voor de problemen die ontstaan omtrent de afzet van paardenmest.

Meststoffenwet

Paarden, pony's en ezels vallen vanaf 1 januari 2006 onder de Meststoffenwet. Dit houdt in, dat bedrijven of particulieren met paarden, pony's of ezels zich in principe dienen te houden aan de Meststoffenwet (onder andere de gebruiksnormen, registratieplicht en administratieve verplichtingen).

Uitwerking mestbeleid voor de paardenhouderij

In dit bericht wordt in het kort weergegeven hoe het mestbeleid uitpakt voor bedrijven of particulieren die bedrijfsmatig paarden, pony's of ezels houden. De verschillende items zullen worden verduidelijkt door middel van een voorbeeldbedrijf waar bedrijfsmatig paarden worden gehouden (een manege). In tabel 1 zijn de op de manege gehouden dieren en de bijbehorende excretieforfaits per diersoort per jaar weergegeven. De manege heeft 4 ha grasland (landbouwgrond) in gebruik.

Tabel 1: voorbeeldbedrijf inclusief excretienormen

Diercategorie	Aant.	Mestproductie (m ³)		N-excretie (kg)		P ₂ O ₅ -excretie (kg)	
		Per dier	Per diers.	Per dier	Per diers.	Per dier	Per diers.
Pony's ≥ 6 mnd., tot 250 kg	3	5,4	16,2	17,4	52,2	7,5	22,5
Paarden ≥ 6 mnd., 250 – 450 kg	11	11,6	127,6	36,6	402,6	17,5	192,5
Paarden ≥ 6 mnd., > 450 kg	4	15,0	60,0	47,6	190,4	22,0	88,0
Totaal			204		645		303

Leeswijzer

Aan de hand van onder andere het voorbeeldbedrijf komen in dit bericht de volgende punten aan de orde:

- Wat wordt verstaan onder bedrijfsmatig gehouden paarden en wie is de “houder van dieren”?
- Welke excretieforfaits gelden voor paarden en wanneer wordt een paardenhouderij beschouwd als klein bedrijf, neventak of als landbouwbedrijf.
- Het aanwenden van paardenmest op landbouwgrond.
- De afzet van paardenmest.
- Praktijkproblemen.

Paarden voor “winst- of gebruiksdoeleinden”

Niet alle paarden, pony's en ezels vallen onder het nieuwe mestbeleid, maar alleen die dieren die gehouden worden voor “winst- of gebruiksdoeleinden”. Zie ons bericht “Hobbydieren in het nieuwe mestbeleid” voor een omschrijving van dieren die voor “winst- of gebruiksdoeleinden” worden gehouden.

Houder van de dieren

Om te bepalen of een paard voor “winst- of gebruiksdoeleinden” wordt gehouden, dient zoals reeds is aangegeven in het bovengenoemde bericht, eerst bepaald te worden wie de houder van de dieren is. Daarbij is het van belang wie de dieren voert, verzorgt, wie het hok uitmest, wie het voer aankoopt, enz. Wanneer de houder van de dieren is bepaald, dient vervolgens gekeken te worden of het om een paard gaat dat voor “winst- of gebruiksdoeleinden” wordt gehouden. In de onderstaande situaties wordt toegelicht wie de houder van de dieren is en of het in de desbetreffende situatie om een hobbypaard gaat of om een paard dat wordt gehouden voor “winst- of gebruiksdoeleinden” (bedrijfsmatige paardenhouderij). Aan Dienst Regelingen zijn hierover ook schriftelijk vragen gesteld, die nog niet zijn beantwoord. Tot dat moment gaan wij van de onderstaande zienswijze uit.

Situatie 1

Een staleigenaar verhuurt een paardenbox aan een particulier en ontvangt van de particulier geld voor de huur van de paardenbox. In de praktijk voert de staleigenaar het paard, mest het hok uit en zet het paard, indien het weer het toelaat, buiten in de weide. De particulier komt ongeveer 1 á 2 keer in de week langs om het paard te berijden. In dit voorbeeld is de staleigenaar de houder van het paard en houdt het paard uit winstoogmerk. Het paard wordt dan ook gezien als een paard dat wordt gehouden voor “winst- of gebruiksdoeleinden”.

Situatie 2

Een particulier huurt een paardenbox van een staleigenaar en komt tweemaal daags langs om het paard te voeren, te verzorgen, eventueel het hok uit te mesten en, indien het weer het toelaat, in respectievelijk uit de weide van de staleigenaar te halen. In principe verzorgt de staleigenaar het paard niet. De kans is groot dat de particulier hier de houder van het dier is en het paard voor de hobby houdt. Deze situatie levert echter een aantal problemen op, waarbij het de vraag is of het wel aantrekkelijk is dat de particulier als houder van het paard beschouwd wordt.

Excretienormen paarden

De hoeveelheden stikstof en fosfaat die paarden produceren, zijn onder andere van belang voor het bepalen of het om een klein bedrijf of een neventak met paarden gaat en het verplicht aanmelden als landbouwbedrijf. Vooral de totale stikstofproductie is van belang en kan berekend worden aan de hand van forfaitaire normen, zie tabel 2.

Tabel 2: excretienormen paarden, pony's en ezels

Diercategorie	Nr.	Mestproductie (m³/jaar)	N-excretie (kg/dier/jaar)	P₂O₅-excretie (kg/dier/jaar)
Pony's ≥ 6 mnd., tot 250 kg	941	5,4	17,4	7,5
Pony's ≥ 6 mnd., 250 – 450 kg	942	9,4	29,7	14,2
Paarden ≥ 6 mnd., 250 – 450 kg	943	11,6	36,6	17,5
Paarden ≥ 6 mnd., > 450 kg	944	15,0	47,6	22,0
Ezels ≥ 6 mnd.	96	5,8	19,3	8,0

Klein bedrijf

Kleine bedrijven en particulieren worden in het nieuwe mestbeleid vrijgesteld van de registratieplicht, de administratieve verplichtingen voor landbouwers en het indienen van een jaaropgaaf vóór 1 februari. Onder een klein bedrijf vallen bedrijven en particulieren die op elk moment in het jaar voldoen aan de volgende voorwaarden:

- De aangevoerde en op het bedrijf geproduceerde dierlijke mest (van de bedrijfsmatig gehouden paarden) bedraagt niet meer dan 350 kg stikstof.
- De tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond bedraagt niet meer dan 3 hectare.

De stikstofproductie van de eventueel aangevoerde mest dient berekend te worden aan de hand van de analysegegevens van de aangevoerde vracht mest. Wanneer het onbemonsterde mest betreft, dient gerekend te worden met de forfaitaire normen.

Voorbeeldbedrijf: de totale N-productie van de paarden bedraagt 645 kg en de manege heeft 4 ha grond in gebruik. De manege wordt niet beschouwd als klein bedrijf.

Kleine neventak

Bedrijven die naast de hoofdtak nog een kleine neventak hebben met bedrijfsmatig gehouden paarden worden vrijgesteld van een aantal administratieve verplichtingen. De gebruiksnormen zijn wel van toepassing. Dit geldt voor een neventak die op elk moment van het jaar niet meer dan 350 kg stikstof uit dierlijke mest produceert. Indien hieraan wordt voldaan, is de neventak vrijgesteld van het bijhouden van de volgende gegevens:

- De aantallen op het bedrijf gehouden paarden en de wijzigingen daarop.
- De hoeveelheden aan- en afgevoerde meststoffen.
- De begin- en eindvoorraden meststoffen.

Voorbeeldbedrijf: de manege is geen kleine neventak.

Aanmelden als landbouwbedrijf

Bedrijven en particulieren die bedrijfsmatig paarden houden, dienen zich bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) te registeren als landbouwbedrijf, indien zij op een enkel moment in het jaar aan minimaal één van de volgende criteria voldoen:

- De aangevoerde en eigen geproduceerde dierlijke mest¹ bedraagt meer dan 350 kg stikstof per jaar.
- De oppervlakte grond bij het bedrijf in gebruik is meer dan 3 hectare.

Ter illustratie: een particulier met 40 pony's voor de hobby (40x17,4=696 kg N) en 2 hectare grond hoeft zich in principe niet aan te melden als landbouwbedrijf. Hij/zij moet echter wel aan kunnen tonen, dat de pony's voor de hobby worden gehouden en dat zal, gezien het aantal dieren, wel lastig kunnen worden.

Voorbeeldbedrijf: de totale N-productie is 645 kg en de manege heeft 4 ha (landbouw)grond in gebruik. De manege dient zich bij LNV te registeren als landbouwbedrijf (voor zover hier nog geen sprake van is).

Aanwenden mest op landbouwgrond/overige grond/natuurterrein

De hoeveelheid paardenmest die mag worden aangewend op een perceel hangt af van de soort grond. Is het desbetreffende perceel landbouwgrond, overige grond of natuurterrein.

Landbouwgrond

Voor een perceel landbouwgrond waarop grasland wordt geteeld, geldt dat er in 2006 maximaal 170 kg stikstof per hectare en 110 kg fosfaat per hectare uit dierlijke mest gebruikt mag worden. Onder "gebruikt" wordt de mest verstaan die de dieren produceren gedurende beweiding en de eventueel aangewende dierlijke mest. De vier hectare grasland wordt beweid met de paarden en de grondsoort is klei (N-norm 345 kg).

Voorbeeldbedrijf: N-dierlijk: 680 (170x4) kg N; N-totaal: 1.380 (345x4) kg N; P₂O₅-totaal 440 (110x4) kg P₂O₅.

Derogatie

Ook voor bedrijven met paarden en met minimaal 70% grasland is het mogelijk om derogatie aan te vragen en de verruimde stikstofgebruiksnorm van 250 kg uit dierlijke mest te gebruiken. Deze bedrijven dienen echter wel aan de voorwaarden van derogatie te voldoen.

¹ Alleen bedrijfsmatig gehouden paarden produceren dierlijke mest.

Overige grond en natuurterrein

- Op overige grond en natuurterrein is het beperkt mogelijk om dierlijke meststoffen te gebruiken. Voor het bepalen of een perceel natuurterrein is, zie ons bericht “Uitleg natuurterrein”. Er zijn een aantal uitzonderingen waarbij het is toegestaan om dierlijke mest te gebruiken op overige grond en natuurterrein.

Mest van paarden/pony's/ezels

Voor de regels, normen en dergelijke die van toepassing zijn op mest afkomstig van hobbypaarden (overige organische meststof) verwijzen wij u naar ons bericht “Hobbydieren in het nieuwe mestbeleid”. Paardenmest geproduceerd door bedrijfsmatig gehouden paarden valt in het nieuwe mestbeleid onder de definitie van dierlijke mest. Hoofregel is, dat mest van bedrijfsmatig gehouden paarden dat wordt aan- of afgevoerd, gewogen en bemonsterd dient te worden. In een aantal situaties mag de mest onbemonsterd worden aan- of afgevoerd.

Onbemonsterde aan- en afvoer

Voor mest afkomstig van bedrijfsmatig gehouden paarden geldt dat het in een aantal gevallen is toegestaan om de mest onbemonsterd aan of af te voeren en het gewicht van de vracht mest te bepalen (schatten) met behulp van het volume en het soortelijke gewicht van de mest. De volgende methodes, voor de onbemonsterde aan- en afvoer van mest, zullen in de bedrijfsmatige paardenhouderij het meest gebruikt worden:

- Boer-boer transport.
- Afvoer naar particulieren.
- Afvoer mest van kleine bedrijven.
- Afvoer paardenmest voor champignonteelt.

Naast de bovengenoemde methodes zijn er nog meer mogelijkheden om mest onbemonsterd aan of af te voeren. Indien paardenmest door middel van één van de hierboven genoemde methodes wordt aan- of afgevoerd, worden de stikstof- en fosfaatgehalten bepaald op basis van forfaitaire normen. Het stikstofgehalte van (vaste) mest afkomstig van paarden, pony's en ezels is 5,0 kilogram stikstof per ton en het fosfaatgehalte 3,0 kilogram fosfaat per ton.

Boer-boer transport

Een bedrijf mag per jaar maximaal 15% van de totale hoeveelheid eigen geproduceerde mest, uitgedrukt in fosfaat, onbemonsterd afvoeren naar een ander bedrijf als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- Het mestproducerende bedrijf kan minimaal 85% van de totale hoeveelheid eigen geproduceerde mest, uitgedrukt in fosfaat, op eigen in gebruik zijnde grond aanwenden.
- De afgevoerde dierlijke meststoffen dienen rechtstreeks, zonder tussenopslag, vervoerd te worden.
- De afstand tussen beide bedrijven bedraagt hemelsbreed maximaal 10 kilometer.

Voorbeeldbedrijf: totale P_2O_5 -productie door de eigen paarden bedraagt 303 kg P_2O_5 . De manege kan 440 (4x110) kg P_2O_5 (> 85%) op de eigen grond plaatsen. De manege mag boer-boer transport toepassen en maximaal 15% (45 kg P_2O_5) van de eigen geproduceerde mest afvoeren. Dit komt overeen met 15 ton (45/3,0) vaste paardenmest.

Afvoer naar particulieren

Indien de paardenmest wordt afgevoerd naar een afnemer die geen bedrijf of intermediaire onderneming heeft (een particulier) hoeft de mest niet gewogen en bemonsterd te worden, onder de volgende voorwaarden:

- De totale hoeveelheid dierlijke meststoffen die naar bovengenoemde afnemers wordt afgevoerd, bedraagt maximaal 250 kilogram fosfaat.

- Per afnemer mag maximaal 20 kilogram fosfaat uit dierlijke mest worden afgevoerd.
Voorbeeldbedrijf: er mag maximaal 83,3 m³ (250/3 kg P₂O₅) paardenmest naar particulieren worden afgevoerd. Per afnemer is dit maximaal 6,6 m³ (20/3 kg P₂O₅) paardenmest.

Afvoer mest van kleine bedrijven

Dierlijke meststoffen van kleine bedrijven mogen niet gewogen en onbemonsterd worden afgevoerd naar andere bedrijven, mits wordt voldaan aan een drietal voorwaarden, te weten:

- De afgevoerde hoeveelheid dierlijke mest is afkomstig van de op het bedrijf gehouden, dan wel anderszins aanwezige dieren.
- De afgevoerde dierlijke meststoffen dienen rechtstreeks, zonder tussenopslag, vervoerd te worden.
- De afstand tussen de bedrijven bedraagt hemelsbreed maximaal 10 kilometer.

Voorbeeldbedrijf: de manege is geen "klein bedrijf" en kan geen mest onbemonsterd afzetten via deze methode.

Afvoer paardenmest voor champignonteelt

Indien paardenmest wordt afgevoerd naar een onderneming waar de mest wordt gebruikt voor de productie van substraat voor de teelt van champignons of van een grondstof voor de productie van substraat, mag de mest ook onbemonsterd worden afgevoerd. Niet alle paardenmest is geschikt voor de productie van substraat voor de teelt van champignons. Alleen paardenmest dat voor 95% uit stro bestaat, is geschikt voor de productie van substraat.

Voorbeeldbedrijf: alleen mogelijk indien de manege stro in de stallen strooit en de paardenmest voor 95% uit stro bestaat.

Vervoersbewijs Dierlijke Meststoffen (VDM)

Binnen de bedrijfsmatige paardenhouderij dient voor elke vracht paardenmest een VDM opgemaakt te worden. Voor paardenmest dat geproduceerd wordt door hobbymatig gehouden paarden hoeft geen VDM opgemaakt te worden. Wel dienen de aan- en afgevoerde hoeveelheden mest bijgehouden te worden in de eigen administratie.

Praktijksituatie

In de praktijk worden paarden vaak geweid, zodat het grootste deel van de mest op het land terecht komt. Het gedeelte van de mest dat niet in de weide terecht komt, wordt in de praktijk vanwege de kwaliteit meestal niet op grasland aangewend. Deze mest werd in het verleden vaak afgevoerd naar een perceel bouwland en vervolgens werd er op het paardenbedrijf varkens- of rundermest aangevoerd. Onder MINAS was dit mogelijk, maar onder het nieuwe mestbeleid valt paardenmest wel onder de definitie van dierlijke mest en dient rekening gehouden te worden met de bijbehorende regels. Dit levert een tweetal problemen op:

- Indien de mest niet onbemonsterd afgevoerd kan worden, dient de mest gewogen en bemonsterd te worden met behulp van speciale apparatuur waarmee het transportmiddel is uitgerust. Dit gaat gepaard met veel hogere transportkosten.
- De afnemer dient de aangevoerde hoeveelheid mest mee te nemen bij de bepaling of aan alle gebruiksnormen wordt voldaan.

Deze problemen zullen waarschijnlijk resulteren in een veel moeizamere afzet van paardenmest (van bedrijfsmatig gehouden paarden).

Praktijkprobleem

- In de praktijk zal het voorkomen dat een staleigenaar een gedeelte van de paardenboxen verhuurt aan particulieren en in een deel van de paardenboxen zijn eigen dieren stalt. Wanneer de staleigenaar de houder is van de paarden van de particulier en zijn eigen paarden hobbydieren zijn, levert dit een aantal problemen op ten aanzien van de mest van de paarden.

Geproduceerde meststof

De paarden van de particulier dienen gezien te worden als dieren die voor “winst- of gebruiksdoeleinden” worden gehouden. De staleigenaar is de houder van de paarden en verhuurt de stallen uit winstoogmerk. De mest die deze paarden produceren, is dan ook dierlijke mest en dient meegenomen te worden bij de bepaling of aan alle gebruiksnormen wordt voldaan. De paarden van de staleigenaar zelf worden gehouden als hobbydier en produceren geen dierlijke mest, maar deze mest valt onder overige organische meststoffen.

Mestopslag

In bovengenoemde situatie wordt een deel van de paardenmest gezien als dierlijke mest en een deel als overige organische meststof. Wanneer alle paardenmest wordt opgeslagen in één opslag vindt er vermenging plaats van dierlijke mest met een overige organische meststof. In het nieuwe mestbeleid is de definitie omtrent dierlijke mest verruimd. Het is niet langer bepalend of een product grotendeels uit dierlijke mest bestaat. Zodra een product voor een deel uit dierlijke mest bestaat telt dat product in zijn geheel mee voor de gebruiksnorm voor dierlijke meststoffen en dient rekening gehouden te worden met alle regels die betrekking hebben op dierlijke meststoffen. Indien alle paardenmest in één opslag wordt opgeslagen, houdt dit in dat alle mest wordt gezien als dierlijke mest.

Afvoer paardenmest

Wanneer de mest geproduceerd door de paarden van de particulieren (dierlijke mest) wordt afgevoerd, dient in principe de mest gewogen en bemonsterd te worden. Bij afvoer van de mest die geproduceerd wordt door de hobbypaarden van de staleigenaar, hoeft de mest niet gewogen en bemonsterd te worden. Indien zowel de mest van de paarden van de particulier als de mest van de hobbypaarden wordt opgeslagen in één opslag dient bij afvoer van de mest, alle mest in principe gewogen en bemonsterd te worden.

Vervoersbewijs Dierlijke Meststoffen

Voor de afvoer van dierlijke mest dient een VDM opgemaakt te worden. Indien de mest, die geproduceerd wordt door de hobbypaarden van de staleigenaar gescheiden wordt opgeslagen, hoeft voor de afvoer van deze mest geen VDM opgemaakt te worden. De afgevoerde hoeveelheden mest dienen wel in de eigen administratie verwerkt te worden. Bij de gezamenlijke opslag van alle paardenmest, dient voor alle afgevoerde mest een VDM opgemaakt te worden.

Landbouwbedrijf

Als de staleigenaar bij DR geregistreerd staat als landbouwbedrijf en hij/zij de stikstofgebruiksnorm van 170 kilogram stikstof per hectare overschrijdt, wordt hij/zij gezien als risicobedrijf. Risicobedrijven moeten aan DR jaarlijks vóór 1 februari een aantal aanvullende gegevens verstrekken (jaaropgaaf). Deze gegevens hebben onder andere betrekking op de op het bedrijf aan- en afgevoerde hoeveelheden meststoffen anders dan dierlijke meststoffen, zuiveringsslib, compost of mengsels van zuiveringsslib en compost en de begin- en eindvoorraden meststoffen.